

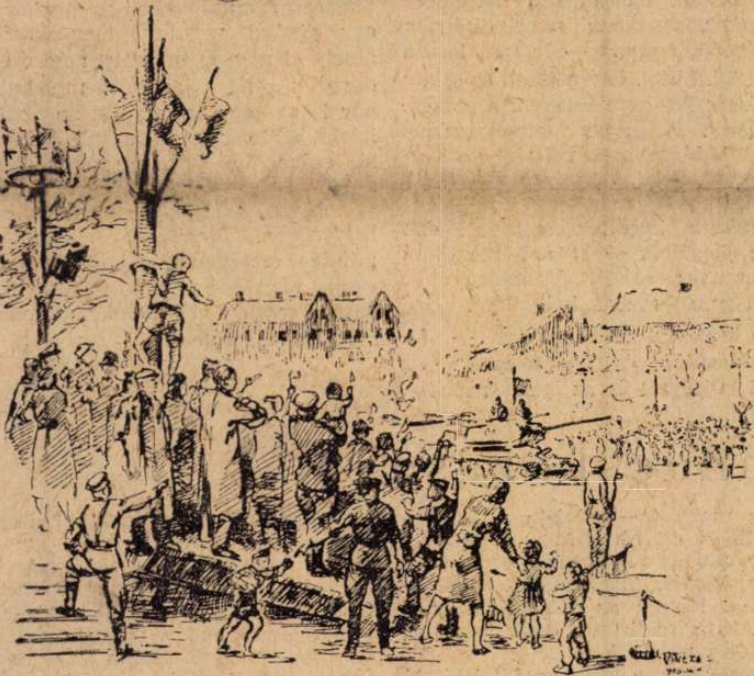
Irodalmi Ujság

VII. ÉVFOLYAM, 14. SZÁM.

A MAGYAR ÍRÓK LAPJA

1956. ÁPRILIS 7.

A FELSZABADULÁSI ÜNNEP DÍSSZEMLÉJÉRŐL

Vince Lajos rajza

Az Ifjúsági Könyvkiadó terveiből

Az Ifjúsági Könyvkiadó a második negyedében megjelenteti *Földes Péter: Találkozás a föld alatt* című regényét, mely 1944-ben egy cseppkőbarlangba elrejtőzött emberekéről szól; *Németh Imre* Reguly Antitról, a híres tudósról írt *Megyek kincsszó gyanánt* című regényét; az Iliász és Odüsszeia prózái átdolgozását *Szabó Árpád* tollából *A trójai háború* címen; *Tamási Áron* Abel-trilógiájának második részét, az *Abel* az országban-t, *Urbán Ernő* Tündérmajor című művét, valamint egy válogatást *Ady* prózáj írásából *Ifjú szívekben élék* címmel.

Kiadják *Elfriede Brüning* *Neked élned kell* című, a náci Németországban játszódó, *Atarov* *Első szerelem* című, diákokról írt és *Kasszil* *A nap-sugár szerelmese* című, egy zseniális gyermek-festőművész életéről írt, reprodukciókkal illusztrált regényét. Az Ifjúsági Kiskönyvtár-sorozat második negyedévi kötetei: *Gajdar: Timur és csapata*, *Jack London: A kalózhajó és Jakovlev: Irány a Déli-Sark* (Amundsen élete).

A Magyar Költészet Gyöngyszemei-sorozatban *Mai magyar költők és Tóth Árpád* versei, a Világirodalom Gyöngyszemei-sorozatban *Schiller* válogatott versei jelennek meg. A közeljövőben kezdik árusítani két, kétfelhénként megjelenő olcsó sorozat füzeteit. A Szivárvány Kiskönyvtár

képregényeket, a Mesemondó Kiskönyvtár színesen illusztrált meséket tartalmaz. *Cooper* Bőrharsnya-sorozatának első köteteként megjelenik a *Vadölő*.

Az ifjúsági ismeretterjesztő irodalmat képviseli a tervben *Hajdú Endre* *Bélyegkönyve*-e, *Hankó Bélának* a Balatonról írt műve, *Horváth Árpád: A reformkor mérnöke* című, Váshelyi Pálról írt könyve, *Kittenberger Kálmán: A Kilima Názárótól Nagymorosig* és *Iljin-Szege: Nézz körül* című kötete.

Kiadásra kerül számos gyermekverseket tartalmazó kötet: *Jankovich Ferenc: Szalmapapucs*, *Hajnal Anna: Madáretető*, *Kormos István: Mese Vackorról*, *Keszthelyi Zoltán: Dalos Pista*. Megjelenik *Gergely Márta* *Kicsi a bors* című, budapesti általános iskolásokról írt regénye, *Török Sándor: Csill-csala csodái* című színdarabjának regényváltozata, a *Móra*-sorozat új köteteként a *Hol volt, hol nem volt* című mesegyűjtemény, *Ter-sánszky J. Jenő* bábképfényképeivel illusztrált *Makk Marci* című története, egy válogatás európai népek meséiből *Az aranyláncon függő kastély* címmel, az *Ezeregyéjszaka* leg-szebb meséinek gyűjteménye, valamint *Gorkij* halálának 20. évfordulójára a nagy orosz író *Bolondusa Ivanuska* című kötetének új kiadása.

Indiából visszatérve ismerkedtem meg Koltinszkij elvtárs cikkével, amelyet a Szovjetszkaja Kultura január 24-i száma közölt. A cikk a következő fejtegetéseket tartalmazza:

„Művészeink figyelme az impresz-szionizmus iránt azzal kapcsolatos, hogy fokozott érdeklődést tanusítanak a realista festőművészet problémái iránt. Sajnos, ezt az alapiában véve egészséges érdeklődést olykor nyíltan esztétizáló, lényegében realizmusellenes irányzatok kísérik.

Ilyen irányzatokat fedezhetünk fel I. Ehrenburg „Századunk útja” című cikkében (Litteraturnaja Gazeta, 119. szám). Ehrenburg lehetségesnek tartja, hogy nagy művészi eredmények jöjjenek létre a nép számára érthetetlen művészet keretei között. A világ művészeite realista és humanista hagyományainak gazdagításáért folyó harc természetesen nem haladhat az érthetetlen rejtvények és hieroglifikus védelmek útján. A művészet azért művészet, mert a tudománytól eltérőleg képszerűen, szemléletesen és egész eleven konkrétságában tárja fel az élet igazságát. Világos, hogy sem ezek a kísérletek, sem a formalizmus és esztétizmus rehabilitálására irányuló hasonló próbálkozások nem tipikusak művészetünkben, idegenek a néptől és kulturális életünk képviselőinek túlnyomó többségétől.

Elsősorban arra kell rámutatnom, hogy a „Századunk útja” nem újság-cikk, hanem beszámoló, amelyet az UNESCO közreműködésével Genfben szervezett „Nemzetközi Találkozók” alkalmából tartottam. A megbeszélés résztvevői ezt a kérdést tették fel: „Veszélyeztetik-e a kultúrát a kultúra széleskörű elterjesztésének különféle eszközei?”

Aljón itt néhány idézet a „Századunk útja” című beszámoló-ból.

„Nem lehet... úgy elképzelni a mai kultúrát, mint a kevés kiválasztottak vívmányait, min a többi halandó életétől elszigetelt tudósok művét, vagy költők ihletét. Örülhetünk, vagy sajnálkozhatunk afelett, hogy elmúlt Lorenzo il Magnifico, XIV. Lajos és Károly Ágost ideje, de tudnunk kell évszázadunk szemébe nézni... Ma már nem velük börtönbe Wilde-ot, amiért büszke egyéniségét szembeszegette a társadalommal: az ilyen gesztus ma már senkit sem ijeszt meg. Most olyan írókat vetnek börtönbe, akik népük életét élők és akiknek hangja emberek millióhoz jut el.

Nemcsak a film, a rádió és a televízió feltalálása, nemcsak a reprodukció módjainak tökéletesítése, hanem évszázadunk minden kezdeményezése annak az elismerését tükrözi, hogy a kultúra népi és egyetemes...”

„A hűbériség idején a művész tanítványainak adta át művészetét titkait, igyekezett, hogy ne csak az a herceg érdeklődjék munkája iránt, aki művészetét gyámolítja, hanem a herceg utóda is. Ma a kultúra fejlődését csak akkor lehet biztosítani, ha új erőket vonnak be áramába és ha fejlődésében az egész nép érdekelt lesz. Az a kultúra, amely csak kiválasztottaknak kedves és érthető, napjainkban el van ítélve: bármilyen társadalmi zűrzavar, egy maroknyi ember bármely kalandja megsemmisítheti — nem erőgyökerű fa ez, hanem törékeny ágacska, amelyet még támfá mellé kötni sem igyekeztek.”

„A hűbériség idejében, vagy a harmadik rend fejlődésének és érettségének idejében a kultúra kevesek birtoka volt, de gyökeret vert. Mivel akkor kevesek rendelkeztek a népek élete felett, ezek buzdíthatták a tudományt, gyámolíthatták a művészeteket. Ma más idők lettek és ma a kultúra csak mint össznépi kultúra létezhet. Ahol nem válik ilyenre, ott a társadalmat szellemi pangás, elbarbárosodás fenyegeti, még akkor is, ha ez a társadalom fejlett technikával, komforttal és ka-tonai erővel rendelkezik.”

A Szovjetszkaja Kultura március 27-i számában megjelent levelet vitáclikknek tekintjük.

Ilja Ehrenburg

Levél a Szovjetszkaja Kultura szerkesztőségéhez

Azt hiszem, Koltinszkij elvtárs alaptalanul mondta ezek olvastán, hogy én „esztétizáló és lényegében realizmusellenes irányzatokat” védelmezek, hogy sikkra szállok az „érthetetlen rejtvények és a hieroglifikus” mellett.

Sem genfi opponenseim, sem a Litteraturnaja Gazeta olvasói — amelyben beszámolómmal megjelent — nem vonták le azt a következtetést, hogy a kultúra népisége ellen nyilatkoztam és a kiválasztottak művészetét védelmeztem.

Koltinszkij elvtárs azt a kifejezést használja: „Ilyen irányzatokat fedezhetünk fel”. Ez igen alkalmas kifejezés: aki nagyon akarja, az bármelyik emberben „fedezheti” valamennyi halálós vétket. Sokáig találgattam, miben „fedezte fel” vétkemet Koltinszkij elvtárs, míg végül megértettem. Nyilván ez készítette arra, hogy elidőzzön beszámolómmal felett.

„En a magam részéről századunk egyik legnagyobb művészeinek tartom Picassót; ez azonban nem gátol annak a beismerésében, hogy nagyon sok műve csak az emberek korlátozott köre számára hozzáférhető. Természetesen nagyon elkészerítő lenne, ha Picasso lemondana azokról a kísérletekről, amelyek alkotó útját jellemzik. De nem figyelemreméltó-e ennek a nagyszerű művésznek az a törekvése, hogy megtalálja a kapcsolatot az egyszerű emberek millióival?”

Minden előítélet nélküli ember számára világos, hogy amikor ezt mondtam, semmiféle érthetetlen rejtvényt nem védelmeztem. Meggyőződésem, hogy Picasso kísérletezései gazdagították a művészetet, bár közepes és nagyrészt ostoba festők megpróbálták gépiesen átvenni Picasso egyes módszereit és ezáltal különböző lármás „izmusokat” hoztak létre. Véleményem szerint nemcsak a művészeknek van joga a kísérletezésre, de a művészetre — amint egyébként az emberi szellem minden megnyilvánulására — egyenesen jellemző az új keresése. Ugyanakkor örülök — és ezt meg is említettem beszámolómban —, hogy Picasso az utolsó tíz évben az emberek millióit és milliói számára közelebb hozta a rajzokat, litográfiákat, portrékat és kerámákat alkotott. Azt hiszem, Picasso bonyolult utakon halad az egyszerűség felé, amint ez a múltban is előfordult néhány nagy művésszel.

Koltinszkij elvtárs azt írja: a művészet abban különbözik a tudománytól, hogy képszerű, szemléletes és létszerűen konkrét. Szerintem a tudomány is létszerűen konkrét. A „szemléletes” szó aligha sikerült meghatározás, rendszerint „szemléltető” segédesszókörökről, vagy „szemléltető oktatásról” szoktunk beszélni. — Rembrandt vagy Courbetre ez a jelző nemigen illik. A művészetnek valóban sajátossága a képszerűség, jóllehet a kép nem a művészet egyetlen nyelve.

Amint a fenti idézetekből kitűnik, de egész szerény irodalmi munkásságomból is megítélhető, véleményem szerint minden művész arra törekszik, hogy kortársai közül minél többen megértssék. Szándékosan érthetetlenül csak olyan emberek írhatnak, akik belül üresek és akik leplezni akarják, hogy a királyon nincs ruha. Ez azonban nem jelenti azt, hogy megjelenésekor minden művészeti alkotás feltétlenül minden olvasó, néző, vagy hallgató számára érthető.

A szimfonikus zene vitathatatlanul nehezebben jut el a hangversenyeket ritkán látogató emberekhez, mint a dal. Sosztakovics, Prokofjev vagy Hacsaturján szimfóniáit kevesebben ismerik, mint a filmek kísérezőzenéit. De ebből nem következik az, hogy Sosztakovicsnak csakis filmdalokat kellene írnia.

Goethe Faustját kétségkívül sokkal kevesebben ismerik, mint Gounod Faustját, de azért aligha állítanám valaki, hogy Goethe megszegett a művészet törvényeit és nem írt elég „szemléletesen”.

A „Biciklitolvajok”, vagy a „Cso-

da Milánóban” című filmeknek sok országban kisebb üzleti sikerük volt egy sereg más filmmel. A szerelmi történet hiánya, a valóság élesen hű bemutatása, műtermi felvételek helyett külső felvételek alkalmazása, az új művészi módszerek megnehezítették ezeknek a filmeknek a befogadását, sok néző nem értette meg és így nem is fogadta el őket. Ez azonban nem akadályozza azt, hogy örömmel üdvözljük az új olasz filmművészet kísérletezéseit.

Majakovszkij bonyolult költői utat járt meg. Olyan költeményei, mint a „Háború és béke”, vagy „Az ember” ma már az olvasók széles köre számára érthetőnek tűnnek, de emlékszem, hogy annakidején sokan nevettek rajtuk és a kritikusok azt mondták, Majakovszkij nem ír elég szemléletesen. Majakovszkij rövid élete alatt nagy utat tett meg: mint minden igazi művész, ő is az egyszerűség felé törekedett. Az olvasók is nagy utat tettek meg 20—30 év alatt, gondolataik és érzéseik sokrétűbbé váltak, szellemileg fejlődtek.

Azt hiszem, hogy nálunk néha feleslegesen emlegetik a „formalizmust” (egyes építészeink ugyanígy feleslegesen emlegették a „konstruktívizmust”, amikor eklektikus és disztigot műveiket igazolni akarták). Az olyan művészt, akinek nincs mondanivalója és aki lelki sivárságát akarja elegáns formával takarni, nem nevezhetjük művészeknek, aminthogy nem sorolhatjuk a művészethez az Amerikában és Nyugat-Európában dívtatos különböző absztrakt képeket sem. De minden igazi művész megérti, hogy a forma elszakíthatatlan a tartalomtól és igyekszik megtalálni a művészi elgondolásainak megfelelő formát. Hiábavaló próbálkozás egyes festmények élettelenséget, lélektelenséget vagy fényképszerűségét a formalizmus ellen harccal igazolni.

Csak azért bátorítottam ennyi helyet elfoglalni az újságban Koltinszkij elvtársnak adott válaszómmal, mert Koltinszkij elvtárs kiforgatta a beszámolómban lévő gondolatokat és helytelenül próbálta beállítani a szovjet író, vagy a szovjet művész kötelességét. Igaz is, ideje már abbahagyni annak a „felfedezését”, ami nincs és jobban meg nézni azt, ami van.

KIOSZTOTTÁK AZ IDEI JÓZSEF ATTILA-DÍJAT

I. FOKOZAT. (10 000 Ft)

Balázs Anna „Vadmadár” című novelláskötetért, Képes Géza „Napkelte Mongóliában” című verseskötetért, Vas István „Hét tenger éneke” című válogatott műfordításaiért, Várnai Zseni „Egy asszony a milliók közül” című regényéért,

II. FOKOZAT (7000 Ft)

Erdős László „Veszélyes művészet” című regényéért, Fodor András „Házafelé” című verseskötetért, Gereblyés László „Fölfelé” című verseskötetért, Major Ottó „Idők rostáján” című regényéért,

III. FOKOZAT (5000 Ft)

Dér Endre „Az első próba” című regényéért, Döszegi András irodalmi kritikáiért, Győry Dező „Viharvirág” című regényéért, Reményi Béla „Levél a fán” című verseskötetért, Santa Ferenc novelláiért, Vácsi Mihály „Eleszélja” című verseskötetért,